

FIGYELŐ

újságközlemény figyelő irodája
Budapest, XIV., Nürnberg-utca 42.
Telefon: 296—534

Lap:
Megjelent:
1951 FEB 17

Kongresszusi javaslatok A BUDAPESTI UTCANEVEKRŐL

Az írószövegségben hangzott el a minap az az egyhangú kongresszusi javaslat, hogy a Szövegség és a Gorkij-könyvtár székháza ezentúl ne a Vima királynő-úton, hanem a — Gorkij-fasorban legyen. Ugyancsak egyhangú helyes és közli javasolta Bölöni György ugyanott, hogy írjuk fel — a közelgő nyolcvanéves fordulón — a Párizsi Kommuné névét is Budapest egyik tereire. (A Párizsi-utca például alighanem szívesen bukanna ki a Párizsi Kommuné tereire.) Jókor a eséllyel íródna hát e sorok.

1938-ban a néhai Közmunkatanács azzal fricskázta le a haladó körök állandó sürgetéseit, hogy Ady Endréről a Rózsadomb egy távoli, meredek kis utcácskáját nevezte el, ám Ady Endre emlékeit fővárosunkban ma sem hirdeti más. Pedig hát a Szabadsajtó-út s Kossuth Lajos és Pelőfi Sándor utcája az Apponyi-tér helyett az Ady Endre-érbe alighanem méltóbban torkollanék. A ledöntött Werbőczy-szobor üres talapzata is szinte kínálja magát annak a márvány-Adynak, akinek versei nemcsak a szobro, de „híres Werbőczy úri perepulyát” magát is segítették megdönöni — s aki méltán kapná az első egyike ama szobrok közül, amelyekkel a nemzet Révai József legutóbbi szegedi beszéde szerint, adósa még önmagának. S ott áll, szinte a sarkon, az a Veres Pálné-utca 4—6. számú, mindmáig jeltelen ház is, ahol Ady Endre utolsó pesti lakása volt — s egyetlen olyan pesti lakása, amelynek külső fala emléktáblával még megjelölhető. (Szállodája helyén azóta bérház épült.)

Megfoghatatlan tünemény az is, hogy József Attila utcájának tengelyében József nádor tere vajjon miért hirdeti még mindig a habsburgi «Palatinus-ág» magyarságának egykor lojális babonáját, a helyett, hogy ábla és szobor itt is József Attilát örökléné. S körüötte — és városzerte — az egész Habsburg-galéria miről jó? Mária Valéria és Dorottya főhercegnők ugyan miért lézengenek még u'cák gyanánt Ferenc József néhai tere felé? Hó ott, Vajda János nevét, melyet Budapesten semmi sem hirdeti, bátran oda lehetne írni a Mária Valériáé helyett, s holott Dorottya költőjének, Csokonai-nak neve bizonyára jobb hely volna Dorottya főhercegnő utcáján, mint azon a kéarsznyi józsefvárosi mellékutcán, melyet a költő emlékének valamikor odavetettek.

Bajos belátni azt is, hogy abban a városban, mely falairól a Tiszák neve az első köztörölle le, mit hirdet ma egy-egy utcán s téren Falk Miksa, Wekerle Sándor, Széll Kálmán neve. (Szilágyi Dezsőre, Baross Gáborra — valódi érdemre ez persze nem vonatkozik.) Honvédelmi minisztériumunk — mely 1919-ben vörös laktanya volt — bizonyára jobban érezné magát a Párizsi Kommuné magyar népbiztosának, annak a Frankel Leonak utcáján, ki-nek nevé a közelgő évfordulón épp ideje már Budapest falaira írunk, mint ama Falk Miksáéban, aki többé-kevésbé mérlegethelő publicisztikai érdemeinek lehetőségeit a bécsi udvar magyar nyelvmestereként szereztte, s e lehetőséggel ily szellemben élt is. S aki rájön, hogy Marx, Engels, Lenin, Sztálin

fényes névsorából melyik név az, melynek Budapesten máig sem jutott egy utcaabányi hely, aligha idegenkedik a gondolatól, hogy a Marx-tér felől, jöve a hatos villamos ne a Széll Kálmán-térre, hanem az Engels-térre igyekezzék. Nem ismerünk Csáky, sem olyat, aki utcát érdemre ölt; de ismerjük azt a Mocsáry Lajost, azt a nagy Wesselényi-tanítványt, akinek álma a szlávini nemzetiségi politika válott a valóra, s aki nevével a budapesti román kolégumon kívül ma egyebet sem ékesít. Egy másik utcán pedig az ellenforradalmi nemezis adhatna a helyét a forradalmi tragikumnak: Teleki Pál — Teleki Lászlónak.

Arany János-utcáját se a Wekerleé messe; inkább azé a Berzsenyi Dánielé, akinek nem is tudom, merre van Pesten utcája, ha van. S hogy még egy habsburgi «fenség» itt ne rekedjen: Klotild főhercegnő utcáját is ott a Markó reál mögött foglalja csak el bizvást Karinty Frigyes, aki a «Tanár úr kérem»-ben hagyta ránk, hogy a Markó-reálba járt. Első kereszt-utcájáról is levehetjük a Zsitvay Leó nevét; a magyar jobbágy-ság történelméről, Acsády Ignácét úgysem őrzi semmi.

Az Attila-utca vérmezei szakaszát pedig méltán hívhatnák Martinovics-sornak, vagy Jakóbinus-sornak, hisz' látható jel Budapesten a magyar jakobinusok nevét sem hirdeti. Mindezekorántsem holmi városdúló radikálisizmus; csak szerény — s megvalósításában kellő ütemet kívánó — minimálprogram. Hisz' annyi jelesünk volna még, kinek nevét semmi sem őrzi — s annyi érdemtelen, kit utca-táblán kell tisztelnünk valígy. Vegyünk hát fontolóra pár szót.

Budapest csak a múlt század közepéig fejlődött európai városrostvárai szerves módján s szabályos üteme szerint; ami elnevezést utcai addig kaplak, majdnem kivétel nélkül meg kell őrznünk, sőt helyre kell állítanunk. 1849. óta azonban hány szolgátság írta rá ígét s neveit e falakra! S amit e téren 1945-ben s azóta végeztünk, részint kapkodó tüneti kezelés volt csupán, részint hirtelenkező műtői beavatkozás. Aligha téved hát, aki gyökeres rendezésnek látja idejét. S ha a szolgaközelmúltat egészen 1867-ig szóló hatállyal tagadjuk meg, ha folytatni egyenesen 1849. egyetlen jogfolytonosságát kívánjuk, akkor Budapest külső képe nem mutathat egyebet. Ne mutasson mást a számlap, mint amit az óra szerkezete belülről diktál. Feladatunk tehát: megőrizni a múltból, ami márvány, levakarni róla, ami malter — Budapestet múltjához s jelenéhez méltón dekorálni.

Mindez persze megálljt kiált minden valódi hagvomány ellen forduló névváltoztatási kedvnek például a Váci-út, Bécsi-út, Váci-utca, Kecskeméti-utca, Harmincad utca, Kígyó-utca, Aranykéz-utca, Mátyás király-út, Béla király-út, Corvin-tér, Széna-tér és társaik előtt — sőt Szebeny Antaltól is visszahódítaná a Szarvas tere. Összefüggő, szerves program ez — s hozzánk egyedül méltó.

★

E sorok tartalma egvébéként: szintén kongresszusi javaslat. Válgék „Feljegyzés”-sé a budapesti tanács végrehajtóbizottsági elnökének asztalán.

Rónai Mihály András